

Андрій Семенович,

здобувач кафедри міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка

УДК 323.22:352

ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті приділяється увага розвитку партнерських відносин України з країнами-учасниками міждержавного об'єднання у Центральній Європі – Вишеградської групи на сучасному етапі.

Ключові слова: Україна, Вишеградська група, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, ЄС.

The article focuses on the development of partnership relations between Ukraine and its member associations interstate in Central Europe – Visegrad today.

Keywords: Ukraine, the Visegrad group, Poland, Czech Republic, Slovakia, Hungary, EU.

Актуальність дослідження відносин України з країнами Вишеградської групи полягає в тому, що аналіз досвіду країн Вишеградської групи у процесі їх наближення до європейських та євроатлантичних структур є важливим елементом у загальній підготовці України до можливого членства із ЄС та НАТО. Для України партнерство із державами Вишеградської групи є природним напрямом розбудови інтеграційної політики. З огляду на подібність історичних передумов, акцесійні приготування держав Вишеградської групи можуть стати цінним емпіричним матеріалом для європейських перспектив України.

Різні аспекти проблематики співробітництва країн-членів Вишеградської четвірки з Україною вивчали зарубіжні вчені: М. Арах, Т. Аш, П. Бендер, Ф. Глотц, Х.-Д.Якобсен. Серед українських дослідників цього питання варто виділити праці О. Андрійчука, Ю. Бараша, С. Віднянського, А. Гальчинського, А. Зленка, В. Євтуха, О. Івченка, І. Ковалю, М. Михальченка, Д. Мороза, Г. Перепелиці, Р. Симоненка, О. Стойко та деяких інших дослідників.

У 90-ті роки в Середній Європі було створено кілька регіональних угруповань. В одну з них – Вишеградську групу – об'єдналися тільки країни Центральної Європи. Пропозиція зі створення міждержавного

партнерського об'єднання у Центральній Європі виникла в інтелектуальних дискусіях і політичних переговорах одразу після того, як 1989 року розвалився так званий "соціалістичний табір", на зміну урядам Польщі, Чехословаччини та Угорщини прийшли люди, здебільшого щирі ідеалісти, які бажали якнайшвидше позбутися спадщини недавнього минулого, шляхом входження у західні політичні, економічні та оборонні структури [12, с. 87].

Вишеградська група була створена в лютому 1991 року в результаті зустрічі лідерів Угорщини, Польщі й Чехословаччини. Члени цієї групи на тогочасному етапі мали на меті винятково політичні цілі, зокрема деформацію інфраструктури, що залишилася в спадщину від Варшавського договору й Ради економічної взаємодопомоги, взаємне співробітництво у військовій сфері й проведення загальної політичної лінії щодо Заходу з метою форсування процесу вступу до ЄС [4, с. 27-28].

Серед сучасних пріоритетів вишеградського партнерства є допомога у розвитку євроінтеграційних ініціатив у країнах, що є кандидатами на членство в ЄС, та тих, чий стратегічний інтерес скеровується на посилену співпрацю із Європейським Союзом без чітко означених перспектив членства [1, с. 92-93].

Українсько-польські відносини. Сьогодні, під впливом нової розстановки сил на міжнародній арені, спостерігається відчутна зміна зовнішньополітичних орієнтирів Польщі, насамперед, стосовно Російської Федерації, особливо після загибелі Президента Республіки Польща Леха Качинського та польської військово-політичної верхівки. Це вносить дещо нові акценти, які можуть позитивно відобразитись на співробітництві України та Польщі. А зважаючи на рівень стосунків між двома державами, є всі підстави говорити про їх перспективність.

Новий Президент Польщі Броніслав Коморовський на інавгурації говорив про сильну Польщу в Євросоюзі і НАТО, про партнерські стосунки Польщі із сусідніми країнами, наголошуючи при цьому на необхідності поглибити відносини з Росією. Але не варто вбачати у цьому великих ризиків для України, адже при домінуванні західного вектора зовнішньої політики Польщі, східний вектор особливих змін не зазнає. Польща головуватиме в ЄС у другій половині наступного року (із 1 липня 2011-го). Але "Східне партнерство" – ідея польського міністра закордонних справ Радека Сікорського – також буде присутня [6].

Про прагматизм в українсько-польських політичних стосунках за нових президентів у двох сусідніх державах говорить київський по-

літолог Олексій Гарань. На його думку, бачення України для поляків не зміниться, як не зміниться і надія на проведення українцями реформ у своїй державі: “Якщо говорити про базові речі, тобто, про стратегічне бачення Польщі для України, України для Польщі, то думаю, що ці речі не зміняться. Адже в інтересах поляків, щоб Україна була стабільною, демократичною та інтегрованою в Європу. Інша річ із обранням Коморовського та взагалі з курсом Польщі і курсом прем'єра Туска, можна говорити про те, що поляки зараз будуть підходити прагматичніше до українсько-польських стосунків” [6]. Отже, українсько-польські політичні відносини продовжують активно розвиватись у всіх сферах життя обох країн.

Також досягнуто значних успіхів в економічному співробітництві. Товарообіг між Україною і Польщею різко зростає і на даний момент збільшився порівняно з 1992 р. у 6 раз. Згідно з експертними даними, капітал українських інвесторів у Польщі сьогодні становить близько 1 мільярда дол. США [2]. Але досі в товарообігу між Україною та Польщею польський експорт значно перевищує імпорт. Це є однією з причин, що змушує Польщу цінувати відносини з Україною, оскільки порушення відносин між обома державами зумовить втрату для Польщі великого ринку збуту для своєї продукції.

Економічне співробітництво між Україною і Польщею, пройшовши тривалий розвиток, продовжує далі активно розвиватись. Це передусім стосується таких галузей, як сільське господарство та сфери переробки його продукції, машинобудування та літакобудування, енергетики та теплопостачання, військово-промислового комплексу, фармації та медичного устаткування. Саме за рахунок розвитку взаємовигідного співробітництва у вказаних галузях та багатьох інших перспективних напрямках можна в декілька раз збільшити частку виробленої продукції в українсько-польському товарообігу, і запобігти його зниженню.

З іншого боку, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Польща в Україні Яцек Ключковський зазначає деяке погіршення інвестиційного клімату в Україні в 2010 р. Посол Польщі зазначив, що Україна повинна використати польський досвід для того, щоб підвищити конкурентоспроможність своєї економіки. На його думку, основна проблема України – відсутність конкурентоспроможної економіки, тому Україна повинна навчитися виживати й мати доходи для самостійного забезпечення соціальної політики й економіки загалом, визначити, яким чином зменшити витрати на соціальну частину або збільшити доходи бюджету [8].

Українсько-польська культурна співпраця сьогодні має низку невирішених проблем, пов'язаних із чорними сторінками спільного минулого. Серед цих проблем – історичні питання в українсько-польських відносинах: волинська трагедія, операція "Вісла". Колишній посол України у Варшаві Петро Сардачук вважає, що відносини ще довго залишатимуться складними: "Це залежить не тільки від керівництва. Нам треба все-таки дуже працювати у сфері людських, міжлюдських відносин". Подібну думку висловив і директор Студіуму Східної Європи Варшавського університету Ян Маліцький: "Нам потрібно розвивати широку двосторонню співпрацю на суспільному рівні – на рівні регіонів, університетів, шкіл, тобто охопити цей гуманітарний спектр. Найвища влада змінюється. А наше головне завдання – формування еліт, в першу чергу молодих, які продовжуватимуть цю справу" [3]. Але, незважаючи на це, культурна співпраця між нашими країнами продовжує розвиватись. Обидві сторони, окрім реалізації запланованих проектів, розроблюють нові, популяризуючи свої культурні надбання.

Значному покращенню українсько-польських політичних, економічних, культурних та інших зв'язків сприяє сумісне проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу у 2012 році. Законодавством України передбачено спрощений порядок переміщення через митний кордон України іноземної валюти, предметів, призначених для підготовки та проведення чемпіонату, запроваджуються (крім окремих випадків) візовий режим та дозволи на працевлаштування без обмежень [9].

Українсько-чеські та українсько-словацькі відносини. Відносини України з Чехією та Словаччиною на сучасному етапі означені важливістю підтримання активного політичного діалогу на найвищому рівні, взаємодії міжурядових структур у плані удосконалення співробітництва у транспортно-енергетичній та консульсько-правовій сферах, а також активною підтримкою офіційною Прагою і Братиславою європейського та євроатлантичного курсу нашої держави.

Так, головування Чеської Республіки в ЄС у першому півріччі 2009 року створило сприятливі умови для поглиблення переговорного процесу між Україною та Європейським Союзом щодо Угоди про асоціацію, створення зони вільної торгівлі та запровадження безвізового режиму. Україна – єдина з країн СНД, з якою в Чехії спостерігається динаміка зростання товарообороту. Цей процес триває вже п'ять років, темпи зростання становлять близько 20% на рік [11, с. 177].

З урахуванням вступу Словаччини до Шенгенської зони, слід від-

значити укладення Угоди між Україною та Словаччиною про місцевий прикордонний рух, положення якої спрямовані на поліпшення умов для забезпечення права громадян України на вільне пересування у прикордонній зоні обох держав [2].

Українсько-угорські відносини. Відносини України з Угорською Республікою на сучасному етапі продовжують збагачуватися новими напрямками, видами і формами співробітництва. Найбільш чутливими питаннями відносин є статус національних меншин, питання історичного спадку, економічна і, зокрема, енергетична співпраця [10].

На думку міністра закордонних справ Угорської Республіки Петера Балажа, незважаючи на деякі суперечності у двосторонніх відносинах, за останній час взаємини офіційного Будапешта з Києвом набули більшої актуальності, зокрема у зв'язку з бажанням останнього винести на якісно новий рівень реалізацію свого євроінтеграційного курсу. При цьому, з урахуванням зростаючого авторитету Угорщини в Євросоюзі, її можливостей щодо підтримки України як під час двостороннього діалогу з ЄС, так і під час розгляду питання вступу України до НАТО, інтенсифікацію українсько-угорського двостороннього співробітництва протягом 2009-2010 років слід однозначно розцінювати позитивно. Окрім того, як зазначив П. Балаж, у 2010 році Київ може повністю розраховувати на підтримку Будапешта у своїх євроатлантичних прагненнях [7].

Характеризуючи економічну співпрацю між двома країнами, варто зауважити, що динаміка її розвитку цілком задовільна і має непогані результати, незважаючи на світову економічну кризу. Найважливішими завданнями у реалізації інтересів України у відносинах з Угорською Республікою є подальше підтримання високої динаміки українсько-угорського діалогу на всіх рівнях; активне продовження консультацій з питань європейської інтеграції, забезпечення послідовної і дієвої підтримки Угорщиною євроінтеграційних і євроатлантичних прагнень України; активний розвиток міжрегіонального і транскордонного співробітництва, зокрема в рамках Карпатського єврорегіону; забезпечення послідовного збільшення товарообороту між Україною і Угорщиною, збереження позитивних тенденцій у його формуванні, врегулювання механізму торговельних обмежень між двома країнами; активізація співробітництва у сфері забезпечення прав національних меншин – української в Угорщині та угорської в Україні; посилення інформаційної роботи та забезпечення подальшого формування позитивного іміджу України в Угорщині [5].

Не менш важливе значення серед пріоритетів розвитку україн-

сько-угорського співробітництва на 2010 рік є збереження активної співпраці в гуманітарній сфері, зокрема продовження роботи над увічненням пам'яті про історичні події та особистості, які мають пріоритетне значення для України та Угорщини.

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі співпраця України з країнами Вишеграда розвивається в усіх напрямках, що входять у загальні інтереси, передусім у системі внутрішніх справ (боротьба проти організованої злочинності, корупції), охорони довкілля, міжнародної політики та економіки (транспорт, інфраструктура, енергетика).

Серед нових пріоритетів вишеградського партнерства є допомога у розвитку євроінтеграційних ініціатив у країнах, що є кандидатами на членство в ЄС, та тих, чий стратегічний інтереси скеровуються на посилену співпрацю із Європейським Союзом без чітко означених перспектив членства.

Україна може скористатись і швидким входженням країн Вишеградської групи до ЄС, що в майбутньому зможе полегшити доступ української продукції на європейський ринок та сприятиме надходженню якісної європейської продукції на український.

Для України партнерство із державами Вишеградської групи є природним напрямом розбудови інтеграційної політики. З огляду на подібність історичних передумов, досвід держав Вишеградської групи може стати цінним емпіричним матеріалом для європейських перспектив України. Важливо, що інтерес у багатоплановій співпраці між нашими державами є обопільним.

Отже, сьогодні, ще маючи належний час для відповідних реформ, слід розробити державну програму, яка має передбачити повноцінні політичні, економічні, культурні та інші відносини України з країнами Вишеградської групи.

Література:

1. Андрійчук О. Досвід вступу країн Вишеградської групи до Європейської Унії у контексті акцесійних приготувань України / О. Андрійчук // Юридичний журнал. – 2006. – № 2 (44). – С. 92-95.

2. Відносини з країнами Центральної та Східної Європи // Урядовий портал: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=223270222&cat_id=223259211.

3. Добош Г. Українсько-польські відносини: потреба презавантаження чи продовження? / Г. Добош // Радіо Свобода. – 27.09.2010: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2169860.html>.

4. Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС: можливості для України: Аналітичні оцінки міжнародного “круглого столу” (м. Ужгород, 30-31 жовтня 2003 р.). – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2003. – 136 с.

5. Історія двосторонніх відносин України і Угорщини // Посольство України в Угорській Республіці: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/hungary/ua/26633.htm>.

6. Костюк Б. Українсько-польські відносини за президента Коморовського: погляд із Києва / Б. Костюк // Радіо Свобода. – 06.08.2010: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2120751.html>.

7. Крижевський А. Динаміка розвитку українсько-угорських відносин у другому півріччі 2009 року / А. Крижевський // Аналітичні записки щодо проблем і подій суспільного розвитку Національного інституту стратегічних досліджень. – 2009. – Січень-грудень: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/December2009/26.htm>.

8. Посол Польщі вважає, що інвестиційний клімат в Україні помітно погіршився // NEWSRU.UA. Економіка. – 22.03.2010: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newsru.ua/finance/22mar2010/kluch.html>.

9. Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні: Закон України від 19 квітня 2007 року № 962-V (в редакції Закону України від 5 червня 2009 р. № 1474-VI) // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 31. – Ст. 405.

10. Українсько-угорські відносини мають характер особливого партнерства // Президент України Віктор Янукович – Офіційне інтернет-представництво: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/13662.html>.

11. Черник П. Україна в геополітичних концепціях Чехії та Словаччини ХХ ст. / П. Черник // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2009. – Вип. 21. – С. 172-179.

12. Янчук Л. Роль “Вишеградської солідарності” у зовнішньополітичній діяльності Словацької республіки (1989-2004 рр.) / Л. Янчук // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – № 19. – С. 87-96.